

forum for
natur og
friluftsliv
nordland

Fauske 25.08.2017

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse til søknad om bygging av Vesterelva kraftverk og Almdalsforsen kraftverk i Grane kommune

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 22 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

Viser til høringsbrev fra NVE datert 06.06.2017 om høring av Vesterelva kraftverk og Almdalsforsen kraftverk i Grane kommune. Denne uttalelsen er utarbeidet i nært samarbeid med Norsk Ornitologisk Forening avd. Nordland og Naturvernforbundet i Nordland.

Vesterelva kraftverk og Almdalsforsen kraftverker

Vesterelva og Gluggevassselva søkes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av Vesterelva Kraftverk og Almdalsforsen Kraftverk. Kraftverkene vil ha felles stasjon i fjell, men er driftsmessig helt uavhengige av hverandre. Felles adkomst blir via 1400 m lang tunnel fra inntaket til Vesterelva Kraftverk. Fra stasjonen etableres en 1300 m lang avløpstunnel til avløp på kote 120 i Gluggvassselva. Avløpstunnelen blir felles for begge kraftverkene.

Elvene er en del av Vefsnvassdraget og har utspring i to lange parallelle daler omkring 30 km sør for Mosjøen. Ved kote 150 går elvene i samløp og kalles etter dette Gluggvassselva ned til Samløpet med Vefsna på kote 40. Vefsna er omfattet av Verneplan for vassdraget, men hele vassdragssystemet til Gluggvassselva er ikke tatt inn i Verneplanen, i motsetning til resten av Vefsnvassdraget.

I det påfølgende er det gjort en kortfattet oppsummering av prosjektene og konsekvensutredningen på tema som berører natur og friluftsliv. Avslutningsvis har FNF noen merknader og en samlet vurdering av begge søknadene, samt det som er kommet frem av konsekvensutredningen og omfatter temaene natur og friluftsliv.

Om Almdalsforsen kraftverk

Clemens Kraft AS ønsker å utnytte deler av Gluggvasselva til kraftproduksjon. Inntaket er planlagt på kote 290, og felles kraftstasjon med Vesterelva kraftverk i fjell på kote 125. Inntaksdammen er planlagt i betong med en lengde på ca. 20 m og en høyde på 3 m. Fra inntaket føres vannet inn i en 250 m lang tunnel (22 m²) med et 1200 mm rør ned til kraftstasjonen. Felles avløpstunnel for kraftverkene vil være 1400 m lang, og vil også tjene som adkomst til kraftstasjon. For adkomst til inntaket fra eksisterende skogsbilvei søkes det om bygging av 80 m ny permanent vei.

Middelvannføringen ved inntaket til Almdalsforsen kraftverk i Gluggvasselva er 1127 l/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 3,1 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,6 MW, og vil etter planene gi en årsproduksjon på ca. 11 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en 1850 m lang elvestrekning. Det er planlagt å slippe en minstevannføring lik alminnelig lavvannføring på 104 l/s hele året.

Naturmiljø

Bioreg AS har utarbeidet en rapport på biologisk mangfold (Bioreg AS Rapport 2012:27). Ut over tilgjengelige data baseres rapporten seg på feltundersøkelser utført 20.08.2012. Konsulentene har ifølge rapporten undersøkt aller meste av utbyggingsområdet, men ikke hele influensområdet.

Fra før er det avgrenset to prioriterte naturtyper innen influensområdet. Det er registrert en lokalitet av type bekkekløft og bergvegg i Vesterelva (ved navn Svartvasselva) med verdi svært viktig – A. Bioreg AS har ifølge miljørapporten «oppdatert» lokalitetsbeskrivelsen og nedjustert verdien fra A til B.

Det er også registrert en lokalitet med bekkekløft og bergvegg i en sidedal like ovenfor utløpet av den planlagte avløpstunnelen. Denne har verdi viktig – B. I tillegg er det avgrenset en lokalitet med gammel barskog på høydene nord for influensområdet (BN00023880, Raufossen øst), med verdi viktig – B.

Berggrunnen i området ved Gluggvasselva er rik noe som kan gi et stort artsmangfold og under de naturfaglige undersøkelsene ble det registrert flere kalkkrevende arter. Vegetasjonen langs den planlagt utbygde strekningen er variert og rik. Det ble ikke registrert planter eller kryptogamer som er spesielt fuktikrevende og som krever stabilt fuktige forhold. Det er ikke påvist rødlistede mosearter. Lavfloraen er relativt fattig, men det er påvist enkelte basekrevende arter og noen arter fra lungeneversamfunnet. Det er tidligere påvist arter som fossenever (VU), rustdoggnål (VU), huldrelav (NT) innenfor bekkekløftlokaliteten Vesterelva. På bakgrunn av tidligere observasjoner og undersøkelser av Bioreg AS er det anslått å være et potensial for sjeldne lav- og mosearter som er avhengig av høy luftfuktighet i deler av influensområdet til prosjektet. Det var en del kontinuitet i død ved, og en del gammelskog, noe som gir et visst potensial for forekomst av vedboende rødlistearter.

Det er ikke kjent at det forekommer spesielt verdifulle arter av invertebrater innenfor influensområdet. Men berggrunnen indikerer at forvittringsmaterialer er næringsrikt og her er potensialet for sjeldne arter trolig til stede.

Det hekker fossefall ved vassdraget, og jaktfalk (NT) har tidligere hekket innenfor influensområdet.

Friluftsliv

Begge vassdragene fra inntak og til stasjon er ikke eksponert mot landskapsrommet og skjermet mot innsyn av tett skog og terrengformasjoner. Både Vesterelva og Gluggvasselva innehar visuelle kvaliteter som en ikke finner i nærliggende vassdrag. De dype bekkekløftene og Almdalsfossen er spesielle for området.

Deponi som etableres vil bli synlig for de som ferdes på veien innover dalen. Inntaket til Almdalsfossen ligger 60 – 70 m fra bebyggelse. Det er ingen turstier er, og området er i all hovedsak brukt av grunneierne og eventuelt andre med stedlig tilknytting. En redusert vannføring vil kunne føre til reduserte opplevelseskvaliteter for de som ferdes langs elva. Dette gjelder også andre nødvendige inngrep.

Vesterelva kraftverk – Clemens Kraft AS

Clemens Kraft AS ønsker å utnytte deler av Vesterelva til kraftproduksjon. Inntaket er planlagt på kote 275, og felles kraftstasjon med Almdalsfossen kraftverk i fjell på kote 125. Inntaksdammen er planlagt i betong med en lengde på ca. 20 m og en høyde på 4 m. Fra inntaket føres vannet inn i en 1400 m lang tunnel (22 m²) med et 1470 m rør ned til kraftstasjonen. Ved Vesterelva vil det bli to påhugg; et for tilkomst og et for vannvei. Felles avløpstunnel for kraftverkene vil være 1400 m lang, og vil også tjene som adkomst til kraftstasjon. For adkomst til inntaket fra eksisterende skogsbilvei søkes det om bygging av 300 m ny permanent vei.

Middelvannføringen ved inntaket til Vesterelva er 2,73 m³/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 7,5 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5 MW, og vil etter planene gi en årsproduksjon på 23,3 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en 1,2 km lang elvestrekning. Det er planlagt å slippe en minstevannføring lik alminnelig lavvannføring på 141 l/s hele året.

Naturmiljø

Berggrunnen i området ved Vesterelva gir grunnlag for en rik flora. Det ble blant annet registrert flere kalkkrevende arter og vegetasjonen langs den berørte strekningen er variert og rik. Fra inntaket nesten helt ned til avløpet renner elva i en bekkekløft med bergvegger. I lisdene varierer ulike skogtyper, hvorav de fleste er rike typer som høgstaudegranskog, knauskog, kalkskog og gråor-heggskog. Foruten skog består lisdene av bratte bergvegger, rasmark samt områder med kalkrikt finmateriale. I denne delen av Vesterelva er bekkekløften BN00067803, Vesterelva med verdi B – Viktig avgrenset. I Naturbase beskrives lokaliteten følgende: *”Eldre bar- og løvskog klamrer seg fast på flate og stabile partier. Berggrunnen er kalkholdig og rike vegetasjonstyper dominerer. Vegetasjonen varierer raskt fra høgstaude- og gråor-heggeskog i bunn og i nedre halvdel av liene, til lågurt, kalkskog og rik skredjord i øvre deler. En del rik bergsprekk- og bergvegg-vegetasjon inngår også i brattheng. Lengst sør finnes et flatere, delvis flompåvirket område.”*

Det er ikke registrert noen spesielt fuktighetskrevende arter under den naturfaglige registreringen, men tidligere er fossenever (VU) og ravnerødskivesopp (NT) påvist innen influensområdet. Rustdoggnål (VU) og huldrelav (NT) er registrert i nærområdet, men utenfor influensområdet til kraftverket.

Det finnes områder med gammel skog og kontinuitet i dødvedelementet, og da hovedsakelig i lisdene langs bekkekløften. Det er ikke påvist rødlistede mosearter, men det anslås at potensialet for sjeldne lavarter som er avhengig av død ved å være til stede i store deler av influensområdet.

I en sidedal til Gluggvasselva omkring kote 135 er det avgrenset naturtypelokaliteten Almdalen med verdi B – Viktig. Lokaliteten beskrives på følgende måte i Naturbase: *”noe granskog og dels noe lauvskog, men store deler består også av åpne rasenger og enger med strutseving. Høgstaudevegetasjon er generelt dominerende og det er generelt kalkrik berggrunn i dalen. I den nordvendte lia er reinrose og mer fuktighetskrevende arter som rødsildre og dvergsnelle mer typisk.”*

Det er ikke kjent at det forekommer spesielt verdifulle arter av invertebrater innenfor influensområdet. Berggrunnen indikerer at forvitringmaterialer er næringsrikt og her er potensialet for sjeldne arter trolig til stede.

Av fugl er det kun påvist trivielle arter som meiser og troster og ingen vanntilknyttede arter, men det er ikke usannsynlig at det hekker fossekall ved vassdraget. Det finnes både rype og skogsfugl innen utbyggingsområdet. I kommunen finner en hekkende arter som dvergfalk, jaktfalk, hønsehauk og spurvehauk, i tillegg til noen vanlige uglearter og de fleste av hakkespettene. Både kongeørn, havørn, hønsehauk og jaktfalk er registrert som hekkende i kommunen.

Friluftsliv

Vassdraget fra inntak og til stasjon er ikke eksponert mot landskapsrommet og skjermet mot innsyn av tett skog og terrengformasjoner. Tekniske inngrep som traktorvei, skogsbilvei og kraftlinje svekker landskapsverdien i området. Både Vesterelva og Gluggvasselva innehar visuelle kvaliteter som en ikke finner i nærliggende vassdrag. De dype bekkekløftene og Almdalsforsen er spesielle for området.

Inntaket til Almdalsforsen ligger 60 – 70 m fra bebyggelse. Hele resten av tiltaksområdet ligger utilgjengelig til og er ikke omfattet av friluftsliv eller andre brukerinteresser. Det er ingen turstier og området er i all hovedsak brukt av grunneierne og eventuelt andre med stedlig tilknytting. Det er heller ingen fiskeinteresser på den berørte elvestrekningen. Redusert vannføring vil kunne føre til reduserte opplevelseskvaliteter for de som ferdes langs elva. Et deponi vil bli synlig for de som ferdes på veien innover dalen.

FNF Nordlands vurderinger av Almdalsforsen og Vesterelva kraftverk

Mye av vannføringa i vassdraget er allerede fraført i forbindelse med tidligere utbygginger, noe som kan ha medført at mange arter har gått tapt. Det kommer også frem av miljørapporten at fraføringene har redusert verdien på naturtypene og naturmangfoldet. Det er vanskelig å bedømme i hvilken grad de registrerte naturtypelokalitetene vil bli påvirket ved en eventuell utbygging.

Hvordan gjenværende naturverdier og landskapskvaliteter ventes å bli berørt fremstår altså som noe usikkert. Det er uansett slik at gjenværende restverdier dets økosystem skal gis større beskyttelse mot inngrep og negative påvirkninger (jf. naturmangfoldloven). Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn for søknaden baserer den seg på det som finnes av tilgjengelig informasjon og befaring/undersøkelser foretatt av Bioreg AS. Innledningsvis i miljørapporten står det at *«På forhånd hadde en relativt liten kunnskap omkring det biologiske mangfoldet innen undersøkelsesområdet»*. Det ble bare foretatt én befaring, den 20.08.2012, og det erkjennes i rapporten at det vil *«alltid være en mulighet for at noe er oversett»*. Det er tidligere registrert sårbare og truede arter i influensområdet, og gammelskog og kalkrik berggrunn gir et potensial for sjeldne og kravstore arter.

Når det gjelder fugl er det store mangler i dokumentasjon og kunnskap om effekter av det omsøkte tiltaket. Området er dårlig kartlagt og en mye grundigere kartlegging er nødvendig før det kan konkluderes med hva konsekvensene er.

Registrering av rovfuglhekkinger i området er lite vektlagt ettersom de er av eldre dato. Rovfugler vil imidlertid ofte bruke samme hekkeplasser over svært lang tid, og det er all

grunn til å vektlegge også eldre hekkefunn av rovfugl i området. Imidlertid er endagsbefaringer på høstparten ikke ideelt for å avklare om hekkeplassen er i bruk. Mellom befaringen i 2012 og utsendelse av høringen av konsesjonssøknadene, kunne det ha vært avklart om hekkeplassene var i bruk. Det er feil rekkefølge å anbefale kartlegging av dette dersom det blir konsesjon og i forkant av en eventuell utbygging – som Bioreg gjør i miljørapporten.

Det planlegges massedeponi med et totalt areal på 80 000 m² ved avkjørsel til inntaket til Vesterelva Kraftverk. Deler av deponiet vil også bli benyttet som riggområde i anleggsfasen. Massedeponiet skal blant annet anlegges nært myrområdet «Tjønnyrhaugen», hvor det kan være hekkende skogsfugl, våtmarksfugl m.v. Kartleggingen av biologisk mangfold i området som blir berørt er svært dårlig. Andre potensielle konflikter som avrenning fra sprengstein og virkninger dette har på naturmangfoldet er ikke belyst.

Som avbøtende tiltak er det foreslått minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring, beregnet ut fra dagens tilsig, og sammen med tilsig fra restfelt skal dette redusere effekten av redusert vannføring. Men om dette er tilstrekkelig for artsmangfoldet knyttet til vassdraget, når en tar Røssvatn-fracføringen i betraktning, vites ikke. Det kommer bare frem av søknaden at disse til en «viss grad får opprettholdt sine leveområder».

FNF er ikke tilfreds med foreliggende kunnskap om *arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger*, jf. naturmangfoldloven § 8 (*Kunnskapsgrunnlaget*). FNF kan ikke se at kunnskapsgrunnlaget er godt nok, og forventer at dette vektlegges i konsesjonsbehandlingen eller at det pålegges etterundersøkelser. Det skal gjøres en vurdering om, og hvordan, prinsippene i Naturmangfoldloven §§ 8 til 12 blir ivaretatt og oppfylles.

Påvirkningene på de avgrensede naturtypene er svakt utredet. Bioreg AS har også nedgradert verdien av naturtypen bekkeløft og bergvegg i Vesterelva fra A til B, uten at det blir redegjort noe særlig for. FNF stiller spørsmål om denne nedgraderingen og fremgangsmåten for justeringen kan godkjennes i denne sammenheng. FNF forventer et klart svar på dette spørsmålet.

FNF er ikke kjent med omfanget av friluftslivsbruken i området og det kommer ikke frem av friluftslivskartleggingen at det er et mye brukt turområde. FNF anser at det i stor grad er uorganisert friluftsliv og lokale brukere. Men det er uansett viktig at områdets opplevelseskvaliteter opprettholdes for de som bruker området i dag og for fremtidig generasjoner.

Konklusjon

FNF mener søknadene om Almdalsfossen kraftverk og Vesterelva kraftverk må avslås.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Fylkeskoordinator

Kopi (per e-post) til:

Grane kommune

Nordland fylkeskommune

Fylkesmannen i Nordland v/ Miljø og Reindrift

Norsk Friluftsliv